

Ommetje de Krang

“De Krang” is de benaming van het natuurgebied gelegen tussen Swartbroek, Tungleroy en Weert. Het natuurgebied wordt begrensd door de Tungleroyse beek en de Leukerbeek. In vroeger tijden was dit gebied een uitgebreid moerasgebied. De laatste bereikbare boerderij was lange tijd Krangerhof, alwaar men moest keren. Krang zou dan komen van kringen =

Landgoed De Krang midden in het natuurgebied gelegen, is grotendeels eigendom van Natuurmonumenten en bestaat voor de helft uit bos en voor de helft uit cultuurgrond. Het bos is een zogenaamd broekbos, laag en dus vochtig.

Natuurmonumenten is al enige jaren bezig met een project waardoor heel het gebied (weer) natter wordt en het oorspronkelijke voedselarme milieu wordt hersteld. Door afwateringssloten af te dammen, poelen te graven en de humusrijke bovenlaag van de grond af te graven kan de natuur zijn gang gaan. De gronden worden wel begraaasd door runderen, maar niet meer bemest.

2: SWARTBROEK

Swartbroek dankt zijn naam aan ‘zwart moeras’. Een broek is een door houtgewassen overwoekerd moerasland. De verrotte bladeren van die gewassen bedekken de bodem van het water en geven er een zwarte schijn aan.

3: BESCHRIJVING VAN HET LANDSCHAP

Ontstaan van het landschap

Tijdens de laatste ijstijd van 115.000 tot 10.000 BC was een groot deel van de Noordzee drooggevallen. De overheersende noordwestenwind zette dikke pakketten zand af met als resultaat een golvend dekzandlandschap. Er volgden een periode met snelle klimaatwisselingen. De vegetatie kreeg weer een kans. Er ontstond een parkachtig landschap van berken-dennenbossen en later eik, iep en linde. Door het tegenhouden van stuwend zand door de vegetatie ontstonden langgerekte dekzandruggen en paraboolduinen.

Dier en mens in het landschap

Door het warmere klimaat, bosontwikkeling en wellicht de mens verdwenen grote zoogdieren als de mammoet en Wolharige neushoorn. Vanuit het zuiden kwamen soorten als everzwijn, ree, vos, bruine beer, wolf en oeros. Vanaf circa 35.000 BC zwierven jagers en verzamelaars ook door deze streken, levend van wat de flora en fauna hen bracht. Dat bewijzen gevonden vuurstenen materialen in de Tungleroyse beek en vlakbij de Leukerbeek.

Beekdal

Centraal in de Krang ligt het ven De Roukespeel. Dit ven is in een schotelvormige laagte ontstaan in de ijstijd door wegstuivend zand. Het vormt een onderdeel van een keten van peelvennen: De Banen, Sarsven, Roevernerpeel, Kootspeel en Moeselpeel. Ca. 10.000 jaar geleden zijn deze vennen ontstaan aan de voet van het hoger gelegen Eiland van Weert. Smeltwater werd via deze aaneengesloten moerasgebieden afgevoerd naar lager gelegen gebieden. Zo ontstonden in de loop van duizenden jaren fraaie doorstrommoerassen.

Stuifduinen

Midden door het natuurgebied loopt een dekzandrug. Swartbroek en het buurtschap Castert zijn hierop gebouwd. Dit was vroeger de enige doorgang door de moerassen van Tungleroy naar

Swartbroek. Deze dekzandrug zorgt voor een zeer gevarieerd landschap. Er is een grote afwisseling van loof- en naaldbos, hakhout, graslanden en bolle akkers.

4: INGRIPJEN VAN DE MENS EN WATERHUISHOUDING

Aan het einde van de 19e eeuw werd begonnen met de ontginning van de moerasgebieden. De oude woeste gronden werden geschikt gemaakt voor landbouw. De Kranglossing en de Noodbeek (1917) werden gegraven en de Leukerbeek werd recht getrokken in 1931-35. Het gevolg was een zeer sterk ontwaterd gebied.

Herstel en herinrichting van de waterhuishouding

Van nature is de Krang en de Roukespeel een kwelwatergebied. Het schone gebiedseigen kwelwater wordt zoveel mogelijk ter plekke vast gehouden (klimaatbuffer). Het vuile landbouwwater wordt afgevoerd via een afwateringsbeek voorlangs het bosgedeelte vlakbij het Vogelkijkscherm. Als onderdeel van het project ‘Ruimte voor Water’ is de Leukerbeek

in 2013 om het natuurgebied heen geleid. Het schone kwelwater stroomt al slingerend door het gebied (doorstrommoeras).

5: KERK VAN DE HEILIGE CORNELIUS

De huidige kerk werd in 1925 ingebruik genomen en is vernoemd naar St. Cornelius, Paus van 251 tot 253.

6- OORLOGSGRAVEN

Op het Kerkhof van Swartbroek is een afgescheiden oorlogskerkhof en een “Cross of Sacrifice. Hier zijn de graven van 50 Britse soldaten. Daarnaast rusten hier ook

een Britse en een Franse vlieger. Het betreft de Fransman Corentin Rognant. Hij maakte deel uit van een Franse Halifax-bemanning die in februari 1945 was opgestegen vanuit Engeland. Hun doel was het bombarderen van Duitse troepen in de buurt van het Duitse Goch. Het vliegtuig werd echter neergeschoten door een Duitse jager.

7: SINT SERVAASKAPEL

Boven de deur van de kapel staat in het kort de geschiedenis van het bijzonder fraaie bouwwerkje. Het werd in 1874 gebouwd. In de loop der jaren zorgde de buurt voor het schoon houden en het onderhoud van het kapelletje. De tand des tijds knaagde er aan zodat het in 1997 gesloopt moest worden. Maar de kapel is door lokale ambachtslieden weer volkomen identiek opgebouwd.

Servatius is in de Zuidelijke Nederlanden een beroemde heilige. Denk aan de zeer bekende Servaaskerk in Maastricht. Men roept zijn voorpraak in tegen moeraskoorts, malaria en veenziekten.

8: BOLLE AKKERS

De bolle akker is een uniek en zeldzaam voorkomend element in het landschap. De boeren hebben hun land eeuwenlang vruchtbaar gemaakt met mest vermengd met

plagen. Dat kwam uit de potstallen waar de schapen 's nachts verbleven. De bolle vorm is ontstaan door de wijze van ploegen. De boer begon in het midden en ploegde in een rondgaande beweging de grond naar het midden toe. Hij gebruikte een zogenaamde rondgaande ploeg. In de 20e eeuw kwam de kunstmest en gingen de boeren ploegen met de wentelploeg. De boeren ploegen sindsdien vanaf de akkerrand. Zo kwam een einde aan de bolvorming.

9: RABATTEN

Rabatten zijn langwerpig ophogingen met daartussen greppels. Op de droge stroken werden de bomen geplant. De bomen werden vroeger gebruikt

voor hakhout. De handel in hakhout was zeer lonend, tot dat rond 1950 andere brandstoffen op kwamen. De wilgentenen voor de mandenmakerij in Duitsland raakten ook uit de gratie. De rabatten worden niet echt meer onderhouden, ook doordat sinds 1963 de houtopzichter verdween in dit gebied.

10: HET SPOKENBOS

De carnavalsvereniging van Swartbroek heet De Spokenjagers. Ieder jaar wordt ter afsluiting van de carnavalperiode het spook symbolisch teruggejaagd. de Krang ingejaagd.

Ommetje - De Krang Swartbroek

Voor u ligt de folder Ommetje De Krang. Deze beknopte brochure beschrijft een wandeling door dit bijzondere natuurgebied. U treft een gevarieerd landschap met een rijke (cultuur)historie, waarin het ingrijpen van de mens van grote invloed is geweest.

Recente ingrepen, met de invloed van water als rode draad, hebben als doel het herstel van dit natte natuurgebied te bevorderen. Wij wensen u een mooie leerzame wandeling toe.

Perta Ament, Marion Ogg, Mies van der Loo, Sander Pleunis

ROUTEBSCHRIJVING OMMETJE DE KRANG

HET OMMETJE 'DE KRANG'

De Krang (1) in Swartbroek (2)
De wandeling voert u over tamelijk vlakke hospaden en landweggetjes door het moerassig gebied van de Leukerbeek en een droger gebied op een dekzandrug. Het ligt tussen Swartbroek en Tungelroy. De route is ruim 5 km lang.

11: VOORMALIGE RECTORIJ

Een groot bakstenen herenhuis met zadeldak uit 1782. Recht afgedekte voorgevel met segmentbooggang, vensters en ankers.
Adres: Pelmersheideweg 4.

Het was het woonhuis van de rector (priester) van de parochie. Op 29 september 1772 dienden de inwoners van Swartbroek een verzoek in bij de bisschop van Roermond voor een eigen priester. Reden was de slechte bereikbaarheid van Swartbroek voor priesters uit Weert. Ze moesten over slechte wegen en barre omstandighe-

den in de winter reizen. Het kwam voor dat zieken overleden voordat de sacramenten konden worden toe gediend. Of kinderen werden te laat gedoopt. De bouw van de kapel maakte een einde aan die problemen.

In dit open gebied heeft Natuurmonumenten enkele projecten uitgevoerd om de biodiversiteit te vergroten. Midden in dit gebied is een valkenkast geplaatst. In de kleine poelen zijn heiklikkers uitgezet om nieuwe populaties te ontwikkelen. Er zijn grote boomstronken geplaatst en stukjes groen geplant. Deze

12: HERSTEL BIODIVERSITEIT

De wandeling start op het plein bij de kerk van de heilige Cornelius (5). Rechts van de kerk ligt het kerkhof. Een gedeelte hiervan is een Brits oorlogskerkhof(6).
Het wandelpaadje rechts van het kerkhof is het begin van de rondwandeling. Het paadje komt uit op een T-splitsing. Hier gaat u rechtsaf. Aan de linker kant ligt een bosgebied dat behoort tot het landgoed 'de Krang'.
Na 200 m komt u op een T-splitsing. Hier gaat u rechtsaf een verharde weg op. Na 50 m ziet u aan de linker kant een

mooi kapelletje van Sint Servaas (7).

Na de kapel gaat u linksaf langs de verharde weg. Let op het verkeer. Even buiten de bebouwde kom kruist de weg de Leukerbeek. Na de brug neemt u de eerste weg linksaf. Na 600 m slaat u linksaf (bord fietsroute 81 volgen).

Na ± 200 m ziet u het gebied waarnaar de oude Leukerbeek is verlegd in het project 'Ruimte voor Water' (4). De nieuwe beek heeft een prachtig slingerend (meanderend) karakter gekregen. U wandelt hier door een fraai beekdal met natte gronden met hier en daar nieuw aangelegde kikkerpoelen (12).

Na ± 200 m passeert u de oude loop van de Leukerbeek. Vanaf de brug (8) hebt u een fraai zicht op de beek. Na weer 200 m komt u op een T-splitsing. Sla hier linksaf. Volg nu een tijdje de rode route.

Aan de rechterkant ziet u weilanden en enkele vennen. In deze vennen komen inheemse kikkersoorten voor. Deze zijn uitgezet om de biodiversiteit van het gebied te vergroten (12). Neem na ± 250 m het eerste pad links. U kruist via knuppelbruggetjes de afgedamde oude loop van de Leukerbeek.

Na ± 200 m linksaf richting Vogelkijkscherm. Via een bruggetje en een knuppelpad komt u bij het fraaie Roekesven (3). Vanachter een vogelscherm kunt u vogels spotten zoals de reiger, wilde eend, fuut, meerkoet, kleine karekiet, dodaars en de blauwborst. In dit gebied leeft ook de bever.

Ga hetzelfde pad terug tot het bruggetje en ga nu linksaf. Volg nu weer de rode route. U passeert een brug over een afwateringskanaal, dat voedselrijk water uit het landbouwgebied afvoert. Het gebied van 'de Krang' moet namelijk een voedselarm milieu behouden. Wandel verder over het pad en enkele knuppelbruggen.

Bij het verlaten van het bos komt u bij een T-splitsing. Sla rechtsaf. U verlaat nu de rode route. Hier hebt u een mooi zicht op een zogenaamde 'bolle akker' (8). In de verte ziet u

vormen een gunstige omgeving voor de levensbarende ha-gedis, die hier is uitgezet. De stukjes groen zijn met prikkeldraad beschermd tegen hier grazende Limousin-runderen.

13: HET (BOEREN) LEVEN

Swartbroek wordt tussen 1500 en 1600 erkend als gehucht en in die tijd worden twee vertegenwoordigers van Swartbroek gekozen in het bestuur van de stad en de buitenie van Weert.

Op de hoek Pelmersheideweg en de Venboordstraat, ligt de verbouwde boerderij 'De Hansenhof' (De Hans) van de familie Geelen. In de archiefstukken wordt deze hoeve al vermeld in 1586. Dan wordt ook voor het eerst de naam 'Zwaartbroeck' genoemd.

In de 18e eeuw zijn er in Swartbroek 25 boerderijen en wonen er 150 mensen boven de 11 jaar in 32 gezinnen. In deze

de kerktoren en de molen van Swartbroek.

Volg nu een tijdje de blauwe route met links open veld en rechts bos. In dit bos zijn goed de 'rabatten' (9) te zien.

Na ± 200 m ligt links het zogenaamde Spokenbos (10). In dit bos is een ven te zien met heel zwart water. Loop verder tot de verharde weg tussen Tungelroy en Swartbroek. Hier gaat u linksaf.

Na ± 100 m ziet u links van de verharde weg de boerderij van landgoed 'de Krang'. Ga rechts het pad van de blauwe route op.

Lopend op dit verhoogde pad merkt u dat dit gebied heuvelachtiger is. Het betreft hier een rug van dekzand (3). Na ± 400 m komt u op een T-splitsing. Sla hier linksaf.

Waar links het bos ophoudt, ziet u een open weidegebied met een grote poel (12). Verlaat de blauwe route en loop door het klaphekje het weidegebied in. Loop rechts van de plas naar het klaphekje aan de bosrand.

Na dit klaphekje rechtsaf. Links ligt bos en rechts weidegebied. Hier kunt u sporen van wilde zwijnen aantreffen.

Ga aan het eind van het bos door 2 klaphekjes. Volg het pad door het weidegebied en passeer nog 2 klaphekjes. Vervolg het pad tot een verharde weg. Ga hier linksaf.

Na ± 500 m komt u weer bij de weg van Tungelroy naar Swartbroek. Aan uw linkerhand ligt één van de oudste boerderijen van Swartbroek 'De Hansenhof' (13).

Ga hier rechtsaf. Na ± 50 m staat aan de linker kant van de weg een monumentaal huis uit 1782, de zogenaamde Rectorij (11).

Loop weer 50 m terug en ga het 1e pad rechts in. Ga direct na het kerkhof rechts het paadje in. U komt weer uit op het kerfplein van Swartbroek.

tijd is de bevolking voor honderd procent katholiek en vormt zij een zuiver agrarische gemeenschap. Swartbroek heeft dan al een lagere school.

In de 19e eeuw heeft Swartbroek een smederij, een klompenmaker, een steenbakkerij en een melkfabriekje gekend.

Begin 20e eeuw waren er diverse winkeltjes en op enig moment telde Swartbroek zelfs 17 cafés. Veelal werden deze gerund door boeren die een deel van de boerderij als kroeg hadden ingericht.

Deze brochure kwam mede tot stand door:
Natuurmonumenten Kempen en Midden-Limburg